

1 אֱלָא לָאָהּ עַל כְּרַחֵךְ אֵין לִפְרֵשׁ שְׁמָה שְׁשִׁינִי בְּסִיפָא שְׁבִשְׂאָר מִצְוֹת
2 שׁוּגַג בְּלֹא מִתְכּוּבִין חֵיב מְדוּבֵר בְּעִבְרָה זֹרָה, וְצִרִיךְ לִפְרֵשׁ שְׁבִיִּישָׁא
3 שְׁשִׁינִי לִגְבִי שֶׁבֶת שָׁאם עֵשָׂה שְׁתִּים בְּהֵעֵלָם אֶחָד חֵיב עַל כָּל אַחַת
4 וְאַחַת מֵה שְׁאֵין כֵּן בְּשֹׂאֵר מִצְוֹת, אִכְּן מְדוּבֵר בְּעִבְרָה זֹרָה כְּמוֹ
5 שְׁבִיִּירָנוּ לְעִיל, וְסִיפָא – אֲבָל מֵה שְׁשִׁינִי בְּסִיפָא שְׁבִשְׂאָר מִצְוֹת שִׁגָּ
6 בְּלֹא מִתְכּוּבִין חֵיב מֵה שְׁאֵין כֵּן בְּשֶׁבֶת, מְדוּבֵר בְּשֹׂאֵר מִצְוֹת וְלֹא
7 בְּעִבְרָה זֹרָה, וְשִׁנְיָ בְּלֹא מִתְכּוּבִין בְּשֹׂאֵר מִצְוֹת שְׁחֵיב חֵיב דְּמִי –
8 בְּאִיזָה אֹפֹן מְדוּבֵר, כְּגוֹן שְׁהִיה מוֹנֵחַ לִפְנֵי חֵלֶב, דְּסָבִיר דְּשׁוּמֵן הוּא
9 – שְׁהִיה סָבִיר שְׁהוּא שׁוּמֵן, וְאֶכְלֹ, שְׁחֵיב חֲטָאת עַל אֲכִילָה זֹו אִף
10 שְׁלֹא הִתְכּוּבִין לֵאכּוֹל חֵלֶב אֲלֵא הִתְעַסֵּק לִפִּי טַעוֹתוֹ בְּאֲכִילַת שׁוּמֵן,
11 מִפְּנֵי שְׁנֵהֲנָה מִהֲאִיסוּר, וְמֵה שְׁשִׁינִי מֵה שְׁאֵין כֵּן בְּשֶׁבֶת דְּפִטּוֹר,
12 מְדוּבֵר כְּגוֹן דְּנִתְכּוּבִין לְחִתּוּךְ אֶת הַתְּלוּשׁ וְחִתּוּךְ אֶת הַמְּחוּבֵּר,
13 שְׁפִטּוֹר מִכִּין שְׁהוּא מִתְעַסֵּק וְאִינוּ נִהְנֶה. וְאִם כֵּן יֵשׁ רֵאִיה מִהֲבִרְיִיתָא
14 לְרַבָּא הַסּוֹבֵר שֶׁהִתְכּוּבִין לְחִתּוּךְ אֶת הַתְּלוּשׁ וְחִתּוּךְ אֶת הַמְּחוּבֵּר נִחְשָׁב
15 מִתְעַסֵּק וּפְטוֹר.

16 מִקְשָׁה הַגִּמְרָא: וְאִבִּי שִׁנְיָ בְּלֹא מִתְכּוּבִין חֵיב דְּמִי – אִיךְ יִפְרֵשׁ מֵה
17 שְׁשִׁינִי שְׁשׁוּגַג בְּלֹא מִתְכּוּבִין בְּשֹׂאֵר מִצְוֹת חֵיב וּבְשֶׁבֶת פְּטוֹר, הִרִי
18 הוּא סוֹבֵר שְׁשׁוּגַג בְּלֹא מִתְכּוּבִין, דְּהִינֵי הִתְכּוּבִין לְחִתּוּךְ אֶת הַתְּלוּשׁ
19 וְחִתּוּךְ אֶת הַמְּחוּבֵּר, חֵיב.

20 מִתְרַצָּה הַגִּמְרָא: אֲבִי יִפְרֵשׁ שְׁמָה שְׁשִׁינִי שְׁבִשְׂאָר מִצְוֹת שׁוּגַג בְּלֹא
21 מִתְכּוּבִין חֵיב מְדוּבֵר כְּגוֹן שְׁהִיה חֵלֶב נִימּוֹת, וְטַעָה דְּסָבִיר שְׁרוּק הוּא
22 וְכִלְעוּ, שְׁבִאֹפֹן זֶה חֵיב אִף שְׁלֹא הִתְכּוּבִין כָּלִל לְמַעֲשֵׂה אֲכִילָה אֲלֵא
23 הִתְעַסֵּק לִפִּי טַעוֹתוֹ בְּבִלְעֵת רוּק, מִשּׁוּם שְׁנֵהֲנָה מִהֲאִיסוּר. וְמֵה
24 שְׁשִׁינִי מֵה שְׁאֵין כֵּן בְּשֶׁבֶת דְּפִטּוֹר, מְדוּבֵר בְּאֹפֹן דּוּמָה כְּגוֹן
25 דְּנִתְכּוּבִין לְהִנְבִּיחַ אֶת הַתְּלוּשׁ וְחִתּוּךְ אֶת הַמְּחוּבֵּר, שְׁלֹא הִתְכּוּבִין
26 לְמַעֲשֵׂה חִיתּוּךְ כָּלִל אֲלֵא לְמַעֲשֵׂה הַגְּבִיחָה שְׁאֵין בּוֹ אִיסוּר, וְשְׁפִטּוֹר כִּין
27 שְׁהוּא מִתְעַסֵּק וְאִינוּ נִהְנֶה, שְׁבִאֹפֹן זֶה מוֹדָה אֲבִי שְׁנִחְשָׁב מִתְעַסֵּק
28 כִּין שְׁלֹא הִתְכּוּבִין כָּלִל לְעֵשׂוֹת מַעֲשֵׂה חִיתּוּךְ, אֲכָל אִם נִתְכּוּבִין לְחִתּוּךְ
29 אֶת הַתְּלוּשׁ וְחִתּוּךְ אֶת הַמְּחוּבֵּר, סוֹבֵר אֲבִי שְׁחֵיב חֲטָאת.

30 הַגִּמְרָא מְבִיאָה מִקְרָה נּוֹסֵף בּוֹ נִחְלֹק אֲבִי וּרְבִי בַּעֲנִין מִתְעַסֵּק:
31 אִיתְמַר – נֹאמַר בֵּית הַמְּדֻרָּה, נִתְכּוּבִין לְזוּרֵק בְּשֶׁבֶת חִפֵּץ לְמַרְחָק
32 שְׁתִּים – שְׁתֵּי אֲמוֹת, שְׁאֵין חִיּוּב חֲטָאת עַל זוּרִיקָה כֹּזֶה, וְזוּרֵק לְמַרְחָק
33 אַרְבַּע אֲמוֹת, שְׁעַל זוּרִיקָה כֹּזֶה חֵיב חֲטָאת, רַבָּא אָמַר, פְּטוֹר מִחֲטָאת,
34 אֲבִי אָמַר, חֵיב חֲטָאת.

35 הַגִּמְרָא מְבִאֵרָת אֶת סִבְרַת הַמַּחְלּוֹקֶת: רַבָּא אָמַר פְּטוֹר, דְּהָא לֹא
36 קְמִיבִין לְזוּרִיקָה דְּאַרְבַּע – שְׁהִרִי לֹא הִתְכּוּבִין לְעֵשׂוֹת מַעֲשֵׂה זוּרִיקָה
37 שֶׁל אַרְבַּע אֲמוֹת הָאִיסוּר בְּשֶׁבֶת, וְהוּא נִחְשָׁב מִתְעַסֵּק. אֲבִי אָמַר
38 חֵיב, דְּהָא קְמִיבִין לְזוּרִיקָה בְּעֶלְמָא – שְׁהִרִי הִתְכּוּבִין לְעֵשׂוֹת מַעֲשֵׂה
39 זוּרִיקָה, וְאִינוּ נִחְשָׁב מִתְעַסֵּק אֲלֵא שׁוּגַג.

40 הַגִּמְרָא מְבִיאָה מִקְרָה נּוֹסֵף בּוֹ נִחְלֹק אֲבִי וּרְבִי בַּעֲנִין מִתְעַסֵּק: הַזּוֹרֵק
41 חִפֵּץ אַרְבַּע אֲמוֹת, וְסָבִיר שְׁהוּא עוֹמֵד בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד, וְנִמְצָאתָ
42 שְׁהִיא רִשׁוֹת הָרַבִּים, רַבָּא אָמַר, פְּטוֹר מִחֲטָאת, וְאֲבִי אָמַר, חֵיב
43 חֲטָאת.

44 הַגִּמְרָא מְבִאֵרָת אֶת סִבְרַת הַמַּחְלּוֹקֶת: רַבָּא אָמַר פְּטוֹר, דְּהָא לֹא
45 מִיבִין לְזוּרִיקָה דְּאַרְבַּע – שְׁהִרִי לֹא הִתְכּוּבִין לְזוּרִיקָה אִסוּרָה, וְהוּא
46 נִחְשָׁב מִתְעַסֵּק. וְאֲבִי אָמַר חֵיב, דְּהָא קֹא מִיבִין לְזוּרִיקָה בְּעֶלְמָא
47 – שְׁהִרִי הִתְכּוּבִין לְעֵשׂוֹת מַעֲשֵׂה זוּרִיקָה, וְאִינוּ נִחְשָׁב מִתְעַסֵּק אֲלֵא
48 שׁוּגַג.

49 הַגִּמְרָא מְבִאֵרָת מִדּוּעַ הוּצָרְכוּ אֲבִי וּרְבִי לְחֹלֵק בַּעֲנִין מִתְעַסֵּק
50 בְּשִׁלְשָׁה דִּינִים: וְצִרִיבָא – הוּצָרְכוּ לְחֹלֵק בְּשִׁלְשָׁה דִּינִים אֲלוֹ, דְּאִי
51 אֲשָׁמְעִין קְמִייתָא – שָׁאם הִיוּ מִשְׁמִיעִים לָנוּ אֶת מַחְלּוֹקֶתָם בְּדִין
52 אֲשָׁשׁוּ, שֶׁהִתְכּוּבִין לְחִתּוּךְ אֶת הַתְּלוּשׁ וְחִתּוּךְ אֶת הַמְּחוּבֵּר, הִינֵנו
53 סְבוּרִים שְׁתִּתְּהוּא דּוּקָא קְאָמַר רַבָּא שְׁפִטּוֹר, דְּהָא לֹא קְמִיבִין
54 לְחִתּוּכָה דְּאַרְבַּע – שְׁלֹא הִתְכּוּבִין לְמַעֲשֵׂה חִתּוּךְ הָאִיסוּר, אֲכָל
55 בְּאֹפֹן שְׁנִתְכּוּבִין לְזוּרֵק שְׁתִּים וְזוּרֵק אַרְבַּע, דְּאַרְבַּע בְּלֹא תִרְתִּי לֹא
56 מְיֻרְקָא לִיָּה – שְׁאִינוּ יִכּוֹל לְזוּרֵק לְמַרְחָק אַרְבַּע אֲמוֹת אִם לֹא יִזְרוּק
57 לְמַרְחָק שְׁתֵּי אֲמוֹת, וְכִין שׁוּרֵק אַרְבַּע הִרִי נַעֲשֵׂתָה מִחֲשַׁבְתּוֹ שֶׁהִתְכּוּבִין

58 לְזוּרֵק שְׁתִּים, אִימָא – הִינֵנו אֹמְרִים שְׁבִאֹפֹן זֶה מוֹדָה לִיָּה רַבָּא לְאִבִּי
59 שְׁאִינוּ נִחְשָׁב מִתְעַסֵּק וְחֵיב. וְאִי אֲשָׁמְעִין בְּהָא – וְאִם הִיוּ מִשְׁמִיעִים
60 לָנוּ אֶת מַחְלּוֹקֶתָם בְּאֹפֹן שֶׁהִתְכּוּבִין לְזוּרֵק שְׁתִּים זוּרֵק אַרְבַּע, הִינֵנו
61 סְבוּרִים שְׁתִּתְּהוּא דּוּקָא קְאָמַר רַבָּא שְׁפִטּוֹר, דְּהָא לֹא קְמִיבִין לְזוּרִיקָה
62 דְּאַרְבַּע – שְׁהִרִי לֹא הִתְכּוּבִין לְמַעֲשֵׂה זוּרִיקָה שֶׁל אַרְבַּע אֲמוֹת שְׁחֵיבִים
63 עֲלֵיו בְּשֶׁבֶת, אֲכָל בְּאֹפֹן שׁוּרֵק אַרְבַּע אֲמוֹת וְסָבִיר שְׁהוּא עוֹמֵד
64 בְּרִשׁוֹת הַיָּחִיד וְנִמְצָאתָ שְׁעֵמֵד בְּרִשׁוֹת הָרַבִּים, דְּסָבִיר לְזוּרִיקָה
65 דְּאַרְבַּע אֲמוֹת, אִימָא מוֹדִי לִיָּה לְאִבִּי שְׁחֵיב, צִרִיבָא – לָכֵן הוּצָרְכוּ
66 לְחֹלֵק בְּשִׁלְשָׁת הָאֹפְנִים.

67 הַגִּמְרָא מְקַשָּׁה עַל רַבָּא הַסּוֹבֵר שָׁאם הִתְכּוּבִין לְעֵשׂוֹת מַעֲשֵׂה הִיתֵר
68 וְעֵשָׂה מַעֲשֵׂה דּוּמָה שֶׁל אִיסוּר פְּטוֹר: תִּנֵּן בְּמִשְׁנָה, אֲבֹת מְלֵאכּוֹת
69 הָאִיסוּרוֹת בְּשֶׁבֶת, אַרְבָּעִים חֲסֵר אַחַת, וְהִינֵן בָּהּ – וְנִשְׁאֵנוּ וְנִתְּנוּ
70 בְּדִבְרֵי מִשְׁנָה זֹו (לִהְיוֹ ע"ב), מְנִינָא לָמָּה לִי – מִדּוּעַ צִרִיךְ הַתְּנָא לִפְרֵשׁ
71 אֶת מִנִּין הַמְּלֵאכּוֹת, הִרִי בְּהַמְשָׁךְ פִּירֵשׁ אֶת כּוֹלָם, וְאִינוּ נִמְנָה לְבַד כְּמֵה
72 מְלֵאכּוֹת הֵן. וְאָמַר רַבִּי יוֹחָנָן, הַתְּנָא בֹּא לְהַשְׁמִיעֵנוּ בְּמִנִּין זֶה, שְׁאָם
73 עֲשָׂאן לְכָל הַמְּלֵאכּוֹת כּוֹלָם בְּהֶעֱלָם אֶחָד – שְׁלֹא נוֹדַע לוֹ בִּינְתִּים
74 שְׁחֲטָא, חֵיב חֲטָאת עַל כָּל אַחַת וְאַחַת, וְלֹא דִי לוֹ בְּחֲטָאת אַחַת
75 מִשּׁוּם חִילוּל שֶׁבֶת. בְּשִׁלְמָא – מוֹבֵן הַדְּבַר לְאִבִּי דְּאָמַר כִּי הָאִי גְּוִינָא
76 – שְׁבִאֹפֹן זֶה שֶׁהִתְכּוּבִין לְעֵשׂוֹת מַעֲשֵׂה הִיתֵר וְעֵשָׂה מַעֲשֵׂה דּוּמָה שֶׁל

77 אִיסוּר חֵיב, מְשַׁבְּחַת לָהּ – אֶתָּה מוּצֵא אֹפֹן שְׁנַעֲלֵמוּ מִמֶּנּוּ כָּל
78 הָאִיסוּר שֶׁבֶת, וּמְכַל מְקוֹם יִיחָשֵׁב כּוֹדוֹן שֶׁבֶת וְשִׁגְגַת מְלֵאכּוֹת וְיֵהָא
79 חֵיב חֲטָאת עַל כָּל מְלֵאכָה, כְּגוֹן דִּידַע דְּאַסְפּוּרָא שְׁבֶת – שִׁידַע שִׁישׁ
80 אִיסוּר לְעֵשׂוֹת מְלֵאכָה בְּשֶׁבֶת, וְיָדַע לָהּ אִיסוּר מְלֵאכּוֹת – וְיָדַע מֵה
81 הֵן הַמְּלֵאכּוֹת הָאִיסוּרוֹת בְּשֶׁבֶת, וְקָא מַעָה בְּשִׁיעוּרִין – וְטַעָה בְּשִׁיעוּר
82 הָאִיסוּרִים, שֶׁהִתְכּוּבִין לְעֵשׂוֹת פְּחוֹת מְכִשְׁעוּר וְעֵשָׂה כְּשִׁיעוּר, שְׁבִאֹפֹן
83 זֶה הוּא שׁוּגַג בְּכָל הָאִיסוּרִים, וְחֵיב כִּין שֶׁהִתְכּוּבִין לְעֵשׂוֹת מַעֲשֵׂה
84 הַדּוּמָה לְמַעֲשֵׂה הָאִיסוּר. אֱלָא לְרַבָּא דְּאָמַר שְׁבִאֹפֹן זֶה שֶׁהִתְכּוּבִין
85 לְעֵשׂוֹת מַעֲשֵׂה הִיתֵר וְעֵשָׂה מַעֲשֵׂה דּוּמָה שֶׁל אִיסוּר פְּטוֹר, חֵיב
86 מְשַׁבְּחַת לָהּ – הִכֵּן אֶתָּה מוּצֵא דִין זֶה שְׁחֵיב חֲטָאת עַל כָּל אַחַת
87 וְאַחַת, דּוּקָא בְּדִין שְׁבֶת וְשִׁגְגַת מְלֵאכּוֹת – שִׁידַע לְכָל הַפְּחוֹת שִׁישׁ
88 מְלֵאכָה אֶתָּה הָאִיסוּרָה בְּשֶׁבֶת, אֲבָל הִיָּה שׁוּגַג בְּמִלְּכּוֹת, שְׁלֹא יָדַע

89 שְׁמִלְּכּוֹת אֲלוֹ אִיסוּרוֹת בְּשֶׁבֶת, הִנֵּיחָא אִי סָבֵר לָהּ – מוֹבֵן הַדְּבַר אִם
90 נֹאמַר שְׂרַבָּא סוֹבֵר בְּרַבִּי יוֹחָנָן דְּאָמַר (לְעִיל ט"ז), שְׁבִין שְׁשִׁינִי בְּכָרַת
91 אִף עַל פִּי שְׁהוּד בְּלֹא – שְׁאִפִּילוּ אִם יָדַע שְׁעוֹבֵר בְּלֹא אֲלֵא שְׁלֹא
92 יָדַע שְׁחֵיבִים עֲלֵיו כִּרַּת נִחְשָׁב שׁוּגַג, וְחֵיב חֲטָאת, מְשַׁבְּחַת לָהּ אֶתָּה
93 מוּצֵא אֹפֹן שְׁהִיָּה זֶדוֹן שֶׁבֶת וְשִׁגְגַת מְלֵאכּוֹת, כְּגוֹן דִּידַע לָהּ לְשֶׁבֶת
94 בְּלֹא – שִׁידַע שֶׁהַעוֹשֶׂה מְלֵאכּוֹת אֲלוֹ עוֹבֵר בְּלֹא, אֲבָל לֹא יָדַע
95 שְׁחֵיב כִּרַּת, וְזֶה נִחְשָׁב זֶדוֹן שֶׁבֶת כִּין שְׁעֵבֵר עַל הֵלֵאָו בְּמוֹד, וְחֵיב
96 חֲטָאת עַל כָּל מְלֵאכָה וּמְלֵאכָה כִּין שְׁהִיָּה שׁוּגַג בְּכָרַת. אֱלָא אִי סָבֵר
97 לָהּ – אֲבָל אִם סוֹבֵר רַבָּא בְּרַבִּי שְׁמַעוֹן בֶּן לִקְיֵשׁ, דְּאָמַר שְׁאֵין חֵיב
98 חֲטָאת עַד שִׁשְׁשִׁינִי בְּלֹא וְכָרַת, דִּידַע לָהּ לְשֶׁבֶת בְּמֵאָה – בְּמֵה נִקְרָא
99 זֶדוֹן שֶׁבֶת כְּשִׁשְׁשִׁינִי בְּכָל הָלֵט מְלֵאכּוֹת, הִרִי הוּא סוֹבֵר שְׁכָל הַמְּלֵאכּוֹת
100 מוֹתֵרוֹת וְאִינוּ יוֹדַע שִׁישׁ חִילוּל בֵּין שֶׁבֶת לְשֹׂאֵר הַיָּמִים.

101 מִתְרַצָּה הַגִּמְרָא: אִם רַבָּא סוֹבֵר כְּרִישׁ לְקִישׁ יֵשׁ לוֹמֵר שְׁמִדּוּבֵר דִּידַע
102 לָהּ בְּתַחֲמוּמִין – שִׁידַע שִׁישׁ אִיסוּר לְצֵאת בְּשֶׁבֶת מִחוּץ לְתַחוּם, שְׁזֹהוּ
103 אִיסוּר שְׁאֵין חֵיבִים עֲלֵיו קֶרֶבֶן, וְמִשְׁנָה זֹו שְׁשִׁינִי שֶׁהִשְׁוּגַג בְּכָל
104 הַמְּלֵאכּוֹת חֵיב חֲטָאת, שְׁנוּיָ אֲלִיבָא דְרַבִּי עֲקִיבָא – לְשִׁיטַת רַבִּי
105 עֲקִיבָא (פְּסוּטָה כ"ז) הַסּוֹבֵר שְׁאִיסוּר תַּחֲמוּמִין הוּא מִן הַתּוֹרָה, וְזֶה נִחְשָׁב
106 זֶדוֹן שֶׁבֶת כִּין שְׁהוּא יוֹדַע שִׁישׁ חִילוּל בֵּין שֶׁבֶת לְשֹׂאֵר הַיָּמִים.

107 הַמְּקוֹר לְאִיסוּר מְלֵאכָה בְּשֶׁבֶת וּלְמִנִּין הַמְּלֵאכּוֹת:
108 אִיסוּר מְלֵאכָה בְּשֶׁבֶת נִלְמַד מִהַכּוֹתוֹ (שְׁמוֹת כ"ב) לֹא תַעֲשֶׂה כָּל
109 מְלָאכָה. אִיסוּר הַמְּלֵאכָה אִינוּ מְחֻמַּת טְרַחַת הָאֵדָם, שְׁהִרִי הַמִּפְנֵה
110 כְּלִים כֵּן הִיוּם בְּבִיתוֹ פְּטוֹר, וְהַמְּצִיא מִחוּץ מִרְשׁוֹת הַיָּחִיד לְרִשְׁתּוֹ
111 הָרַבִּים חֵיב, אֲלֵא כָּל הַדְּבָרִים הֵם מְסוּרִים לְמִשְׁה מְסִינִי, וְנִמְסָר לוֹ
112 שְׁכָל שְׁלוֹשִׁים וְתֵשַׁע הַמְּלֵאכּוֹת שֶׁהוּצָרְכוּ לְמֵלֶכֶת בְּנִין הַמִּשְׁכָּן
113 בְּמִדְבָּר, וְכָל הַמְּלֵאכּוֹת הַדּוּמוֹת לָהֶן, נִכְלָלוֹת בְּאִיסוּר מְלֵאכָה
114 בְּשֶׁבֶת. אֲמַנָּם גַּם בְּתוֹרָה שֶׁבְּכַתֵּב נִרְמָז הַקֶּשֶׁר בֵּין מְלֵאכּוֹת הַמִּשְׁכָּן

1 ואיסור מלאכה בשבת, שלכך נסמכה פרשת המשכן לפרשת שבת
 2 (שמות לה), ללמד שהמלאכות שהיו במשכן אסורות בשבת.
 3 גדרים במעשה המלאכות:
 4 לא רק את מהות המלאכה לומדים ממלאכת המשכן, אלא גם את
 5 איכות המלאכה, וכשם שבמלאכת המשכן היו המלאכות 'מלאכת
 6 מחשבת', שנאמר (שמות לה ג) 'לַעֲשׂוֹת כְּכֹל מְלָאכַת מִחְשַׁבְתִּי, גַּם
 7 בשבת לא נאסרה אלא 'מלאכת מחשבת', כלומר מלאכת אומנות
 8 וחשיבות, ובלא זה אינה אסורה מן התורה, ואין חייבים עונש או
 9 קרבן על עשייתה.
 10 תנאי מלאכת מחשבת הם:
 11 א. 'בדרכה'. מן התורה אין אדם חייב על עשיית המלאכה אלא אם
 12 עשה אותה בדרך שרגילים לעשותה, אבל אם עשאה שלא כדרכה,
 13 כגון הכותב ביד שמאל, פטור.
 14 ב. 'מלאכה הצריכה לגופה'. לדעת רבי שמעון (להלן צג), מן התורה
 15 אין אדם חייב על עשיית המלאכה אלא אם עשאה לצורך גופה,
 16 אבל העושה מלאכה שאינה צריכה לגופה, דהיינו מלאכה שאינו
 17 רוצה בה מצד עצמה, אלא היא באה רק לדחות הנזק ממנו והיה
 18 מעדיף שלא יצטרך לה, כגון המוציא מת מביתו, שאין לו שום
 19 תועלת בהוצאה זו מפני שאינו זקוק למת, פטור. אך רבי יהודה מחייב
 20 אף על מלאכה שאינה צריכה לגופה.
 21 ג. 'מתכוין'. לדעת רבי שמעון (לעיל מא), מן התורה אין אדם חייב על
 22 עשיית המלאכה אלא אם עשאה במתכוין, כלומר שביקש להשיג
 23 בפעולתו את המלאכה. אבל אם לא היתה כוונתו למלאכה זו, כגון
 24 הגורר מיטה ועשה חריץ [ועשיית החריץ היא מלאכה], כיון שאינו
 25 מתכוין לעשיית החריץ, וגם לא ודאי שיעשה חריץ, פטור. אך רבי
 26 יהודה מחייב אף על דבר שאינו מתכוין. והלכה כרבי שמעון.
 27 ד. 'מתעסק'. מן התורה אין אדם חייב על עשיית המלאכה אלא אם
 28 התכוין לפעולה שעשה, אבל המתכוין לעשות דבר אחד ועשה דבר
 29 אחר, כגון שהתכוין להגביה מהקרקע דבר תלוש, שהוא מעשה

30 הגבהה בעלמא, ועלה בידו דבר מחובר ונמצא שעשה מעשה
 31 תלישה, הרי הוא 'מתעסק', ופטור.
 32 ה. 'קיום'. מן התורה אין אדם חייב על עשיית המלאכה אלא אם
 33 עשה מלאכה המתקיימת לאורך זמן, אבל אם אינה מתקיימת, כגון
 34 הכותב בכתב שאינו מתקיים, פטור.
 35 ו. 'תיקון'. מן התורה אין אדם חייב על עשיית המלאכה אלא אם
 36 עשאה בדרך תיקון, או שעשה בדרך קלקול לצורך תיקון, כגון
 37 הקורע על מנת לתפור, אבל אם עשה בדרך קלקול והשחתה פטור.
 38 ז. 'שיעור'. מן התורה אין אדם חייב על עשיית המלאכה אלא אם
 39 עשה אותה בשיעור הראוי, כגון הכותב, שאינו חייב אלא על כתיבת
 40 שתי אותיות, אבל אם לא עשה את כל שיעור המלאכה פטור. ואף
 41 שפטור על חצי שיעור, מכל מקום אסור לעשות זאת, ונחלקו
 42 אמוראים (יומא עד). האם איסורו מן התורה או מדברי חכמים. והלכה
 43 כדעת הסוברים שחצי שיעור אסור מן התורה. אפילו אם בא אדם
 44 אחר והשלים את המלאכה, פטור.
 45 תנאים נוספים יש בעשיית המלאכות שאינו משום מלאכת מחשבת:
 46 ח. 'כל המלאכה'. מן התורה אין אדם חייב על עשיית המלאכה אלא
 47 אם עשה הוא לבדו את המלאכה, אבל אם סייע לו חבירו פטור.
 48 ט. 'גרמא'. שהמלאכה תיעשה במישרין על ידי מעשה האדם, אבל
 49 אם פעולתו גורמת בעקיפין למלאכה שתיעשה, פטור. ולמודהו
 50 חכמים מהכתוב (שמות כ י) 'לֹא תַעֲשֶׂה כָּל מְלָאכָה', שמשמע שעשייה
 51 אסורה אבל גרמא מותרת.
 52 אבות ותולדות:
 53 שלושים ותשע מלאכות האמורות להלן במשנה, אלו 'אבות
 54 מלאכות'. ומלבדן יש למלאכות 'תולדות', שאף הן אסורות מן
 55 התורה. לכל אב יש תולדה, ודרשו זאת (לעיל ע) מהכתוב (ויקרא ד ב)
 56 'וְעָשָׂה מֵאֲחַת מֵהֵנָּה, 'הנָּה' אלו האבות, ומהלשון 'מהנָּה' למדנו
 57 תולדות, כלומר, היוצאות מהן, מן האבות. ואין מספר לתולדות, כי
 58 לאב אחד יש הרבה תולדות.

1 אבות מלאכה הם המלאכות החשובות שבמשכן, אבל מלאכה שלא
2 היתה חשובה או שלא היתה במשכן נקראת תולדה.
3 שאר מלאכות הדומות לאבות במקצת הן 'תולדות'.
4 דין האבות והתולדות שוה, ששתייהן אסורות מדאורייתא, והעושה
5 אותן במזיד בעדים ובהתראה חייב סקילה, ובלא התראה חייב כרת,
6 ובשוגג חייב חטאת. ואין הבדל ביניהן, אלא לענין שהעושה שתי
7 מלאכות בהעלם אחד חייב שתי חטאות, אך אם עשה בשוגג אב
8 ותולדה שלו בהעלם אחד, או שעשה כמה תולדות של אב אחד
9 בהעלם אחד, אינו חייב אלא חטאת אחת.

משנה

10 משנה זו מונה את אבות המלאכות האסורות בשבת: **אָבוֹת מְלָאכֹת**
11 **האסורות בשבת, אֲרָבָעִים חָסֵר אַחַת.** ואלו הן, הַזֹּרֵעַ, וְהַחוֹרֵשׁ,
12 וְהַקּוֹצֵר, וְהַמַּעְמֵר – האוסף את השבולים הקצורות ועושה מהן
13 עומרים, וְהָדֵשׁ – החובט את השבולים כדי לנתק את הזרעים
14 מחיבורם לגבעול, וְהַזּוֹרֵה – המשליך את התבואה ברוח כדי להפריד
15 את הזרעים מהפסולת, הַפּוֹרֵר – מוציא פסולת מאוכל, הַפוֹחֵן,
16 וְהַמְרַקֵּד – מנפה את הקמח בנפה, וְהַלֵּשׁ, וְהָאוֹפֶה. הַגּוֹזֵז אֶת הַצֶּמֶר
17 מן הבהמה, הַמְלַבֵּנוֹ – המכבס את הצמר בנהר, וְהַמְנַפֵּצוֹ – חובט

19 אותו במקל כדי להפריד את שערתיו, וְהַצּוֹבֵעוֹ, וְהַפוֹנֶה – העושה
20 חוטים מגיזת הצמר, וְהַמֵּיֶסֶד – המותח את חוטי השתי מצד לצד
21 להכינם לאריגה, וְהָעוֹשֶׂה שְׁתֵּי בָתֵּי נִירִין – המכניס שני חוטי שתי
22 בתוך בתי נירין, וְהָאוֹרֵג שְׁנֵי חוּטִין – המערב את חוטי הערב בשתי,
23 וְהַפּוֹצֵעַ שְׁנֵי חוּטִין – המסיר שני חוטי שתי או שני חוטי ערב מתוך
24 האריג, הַקּוֹשֵׁר, וְהַמַּתִּיר קשר, וְהַתּוֹפֵר שְׁתֵּי תַּפְּירוֹת – שתחב את
25 המחט בבגד שתי פעמים, הַקּוֹרֵעַ עַל מְנַת לְתַפּוֹר [שְׁתֵּי תַּפְּירוֹת],
26 שהוא מקלקל על מנת לתקן. הַצֹּדֵר צִבִּי, הַשּׁוֹחֲטוֹ, וְהַמַּפְשִׁיטוֹ מעורו,
27 הַפוֹלְחוֹ – המולח את העור, שזהו תחילת עיבודו של העור, וְהַמַּעְבֵּד
28 אֶת עוֹרוֹ על ידי השרייתו בסיד, וְהַמְמַחֵקוֹ – מגרד את השיער שעל
29 העור כדי להחליקו, וְהַמְחַתְּכוֹ – החותך בקצוות העור ליישרו, או
30 חותכו לרצועות וסנדלים. הַכּוֹתֵב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת, וְהַמּוֹחֵק עַל מְנַת
31 לְכַתּוֹב שְׁתֵּי אוֹתִיּוֹת במקום המחיקה. הַפּוֹנֶה, וְהַסּוֹתֵר – השובר את
32 הבנין. הַמַּכְבֶּה אֵשׁ, וְהַמַּכְעִיר אֵשׁ, הַמַּכְה פַּפְטִישׁ – גמר כל מלאכה,
33 וקרוי כן לפי שדרך האומן להכות בקורנס על הסדן להחליקו בגמר
34 המלאכה, הַמוֹצִיא מַרְשׁוֹת לְרִשּׁוֹת – מוציא חפץ מרשות היחיד
35 לרשות הרבים וכן להיפך. הָרִי אֵלּוֹ אָבוֹת מְלָאכֹת אֲרָבָעִים חָסֵר
36 אַחַת.

שבת דף עג עמוד ב תלמוד בבלי המבואר "שפה ברורה – עוז והדר" (ליום שבת קודש) קלט

גמרא

שנינו במשנה, אבות מלאכות ארבעים חסר אחת. הגמרא מבארת מדוע הוצרך התנא להשמיענו מניין זה. שואלת הגמרא: מנינא למה לי – מדוע הוצרך התנא לפרש את מנין המלאכות, הרי בהמשך פירט את כולם, ואנו נמנה לבד כמה מלאכות הן.

משיבה הגמרא: אמר רבי יוחנן, התנא בא להשמיענו במנין זה שאם עשאון כל המלאכות ביום בן היום אחד – שלא נודע לו בינתים שחטא, חייב חטאת על כל אחת ואחת, ולא די לו בחטאת אחת משום חילול שבת.

שנינו במשנה: הוצרך והחורש. הגמרא תבאר מדוע נשנו מלאכות אלו בסדר זה. מקשה הגמרא: מכריז מברך ברישא – הרי החרישה נעשית קודם הזריעה, שכן הדרך לחרוש את הקרקע ולרכבה כדי שתקלוט את הזרעים, ואם כן ליתני – ישנה התנא מלאכת חורש, והדר ליתני – ולאחר מכן ישנה מלאכת זורע.

מתרצת הגמרא: התנא ששנה את משנתנו בארץ ישראל קאי – היה עומד, דורעי ברישא והדר בריב – ששם שהקרקע קשה צריך לחרוש גם לאחר הזריעה כדי לכסות את הזרעים, ובא התנא להשמיענו שגם חרישה זו שנעשית לאחר הזריעה היא אב מלאכה.

הגמרא מביאה ברייתא המונה מלאכות נוספות שהן בכלל זורע: תנא בברייתא, הוצר, והוצר – הגזום את ענפי הגפן כדי שיגדל האילן יפה, והנוטע ענף של אילן, והמבריק – המכופף את ענף האילן לקרקע ומכסהו בעפר, שיצמח ממנו אילן חדש, והמבריק שני אילנות זה בזה, בולן שם מלאכה אחת הן, שכולן עשויות לגדל צמחים.

שואלת הגמרא: מאי קא משמע לן – מה באה הברייתא להשמיענו במה שאמרה שכל אלו 'מלאכה אחת הן'.

משיבה הגמרא: [הא קא משמע לן] שהעושה מלאכות הרבה מעין מלאכה אחת, דהיינו כגון שעשה מלאכות אלו שהם מעין מלאכה אחת, אינו חייב אלא חטאת אחת.

הגמרא דנה עוד בענין מלאכות אלו: אמר רבי אחא אמר רב תניא בר אשי אמר רב אמי, הוצר חייב משום תולדה של נוטע, ואם עשה את שניהם אינו חייב אלא חטאת אחת. והנוטע והמבריק והמבריק חייב משום שהם כוזרע, ואם עשה אחת מהן וגם זרע אינו חייב אלא חטאת אחת.

מקשה הגמרא: משום זורע אין – וכי המבריק והמרכיב חייבים משום זורע, אבל משום נוטע לא, ולפי זה אם הבריק או הרכיב וגם נטע יתחייב שתי חטאות, והרי מלאכות אלו נעשות באילן ודומות לנוטע יותר מלזורע.

מתרצת הגמרא: אימא – אמור שחייב אף משום זורע, ובאה הברייתא להשמיענו שמלאכת הזריעה דומה למלאכות אלו, ואם נטע, הבריק או הרכיב, וגם זרע, אינו חייב אלא חטאת אחת, ואינו מביא על הזריעה חטאת אחרת.

הגמרא מביאה כמה אופנים שחייב שתי חטאות על קצירה: אמר רב כהנא, הוצר ענפי הגפן כדי שתגדל יפה, וצריך לעצים להסקה, חייב שתיים, אחת משום קוצר, מפני שהוא צריך את הדבר הנקצר, ואחת משום נוטע, מפני שמסייע לגפן שתגדל יפה. אמר רב יוסף, האי מאן דקמל אספסתא – מי שקצץ שחת, ועל ידי כך חוזרת וצומחת, חייב שתיים, אחת משום קוצר, ואחת משום נוטע, מפני שמסייע לשחת שתחזור ותצמח. אמר אביי האי מאן דקניב סילקא – מי שחתך חתיכה מהסלק המחובר לקרקע, ועל ידי כך חוזר וגודל, חייב שתיים, אחת משום קוצר, ואחת משום זורע, מפני שמסייע לסלק שיחזור ויגדל.

שנינו במשנה: והחורש. הגמרא מביאה ברייתא המונה מלאכות נוספות שהן בכלל חורש: תנא, החורש, והחופר, והחורץ – עושה חריצים בקרקע, בולן שם מלאכה אחת הן, שכולן עשויות להכשיר את הקרקע לזריעה, ואם עשה את כולן בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת.

הגמרא דנה עוד בענין מלאכת חורש: אמר רב ששת, היתה לו גבשושית – תל קטן של עפר, ונטלה, אם עשה כן בפית, חייב חטאת משום בונה, כיון שהתכוין ליישר את הקרקע ולתקן את הבית, ואם עשה כן בפירה, חייב חטאת משום חורש, כיון שמרפה את הקרקע כשנטול את הגבשושית.

דין נוסף בענין מלאכת חורש: אמר רבא, היתה לו גומא ומקמה – וסתמה בעפר, אם עשה כן בפית, חייב משום בונה, ואם עשה כן בפירה, חייב משום חורש, שהעפר שהניח בגומא הוא רך וטוב לזריעה, והשוה את הגומא לשאר הקרקע שיהא נוח לזרוע אותה עם שאר השדה.

הגמרא מביאה דין נוסף במלאכת חורש: אמר רבי אבהו, החופר גומא בבית בשבת, ואינו צריך אלא לעפרה, כלומר, חפירת הגומא היתה לצורך העפר ולא לצורך עשיית גומא, כגון שצריך את העפר כדי לכסות צואה, פטור עליה, מפני שאינו עושה תיקון בבנין אלא קלקול, וגם אינו מכשיר את הקרקע לזריעה שהרי חופר בבית ולא בשדה, ואפילו לרבי יהודה דאמר (להלן ע"ב), מלאכה שאינה צריכה לגופה – דהיינו מלאכה שאינו רוצה בה מצד עצמה, ודיה מעדיף שלא יצטרך לה, חייב עליה כיון שסוף סוף עשה מלאכה, מכל מקום הני מילי – דין זה שחייב אינו אלא באופן שהוא מתקן איזה דבר על ידי מלאכה זו, אבל האי – אדם זה שחפר גומא בביתו, מקלקל הוא, שאין לו תועלת בגומא, ובאופן כזה מודה רבי יהודה שפטור.

שנינו במשנה: והקוצר. הגמרא מביאה ברייתא המונה מלאכות נוספות שהן בכלל קוצר: תנא, הקוצר תבואה, הבוצר ענבים, והגוזר תמרים, והמפיק זיתים, והאורה תאנים, בולן שם מלאכה אחת הן, שכולן הן עקירת דבר ממקום גידולו, ואם עשה את כולן בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת.

הגמרא דנה עוד בענין מלאכת קוצר: אמר רב פפא, האי מאן דשדא פיסא לדיקלא ואתר תמרי – אדם שזרק גוש עפר על עץ דקל והשיר ממנו תמרים, חייב שתיים – שתי חטאות, אחת משום תולש שהוא תולדה של קוצר, ואחת משום מפרק שהוא תולדה של דש. רב אשי אמר, אין דרך תלישה בכה ואין דרך פריקה בכה – אין הדרך לתלוש או לפרק על ידי זריקת גושי עפר אלא ביד או בכלי, והרי הוא תולש כלאחר יד, ופטור.

שנינו במשנה: והמעמר. הגמרא דנה עוד בענין מלאכת מעמר: אמר רבא, האי מאן דכניף מילתא ממלחא – אדם שאסף את המלח מחריצי המלח, חייב משום מעמר, שהוא כמו האוסף שבלים. אביי אמר, אין עימור אלא בגידולי קרקע.

שנינו במשנה: והדרש. הגמרא מביאה ברייתא המונה מלאכות נוספות שהן בכלל דש: תנא, הדרש, והמנפץ – המפרק פשתן מהגבעולים שלו, והמנפץ – המפרק גרעינים מצמר גפן בקשת כדרך האומנים, בולן שם מלאכה אחת הן, שכולן הן הפרדת גידולי קרקע מהפסולת שלהן, ואם עשה את כולן בהעלם אחד אינו חייב אלא חטאת אחת.

שנינו במשנה: הוצר הפורר והפוחן והמברק. מקשה הגמרא: היינו זורח היינו פורר היינו מברק, כלומר שלש מלאכות אלו שוות הן, ומדוע חילקן התנא ומנה כל אחת מהן כאב בפני עצמו.

מתרצת הגמרא: אביי ורבא דאמרי תרניהו – אמרו שניהם, כל מילתא דהויא במשכן – כל דבר שהיה במשכן,